ՔՍԱՆԵՒՈՒԹԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 2437 ՇԱԲԱԹ — 29 — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ — Ն. Տ — 11 — ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ — 1879

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ.

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 40 Մէճ.
» » Գաւառաց » 2 Լիրա
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 Մէճ.
» » Գաւառաց » 1 Լիրա
Օտար երկիրներու » 50 Ֆր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղռ. ե. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ։
Իւրաքանչիւր թիւ 40 փարա արժ։

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց համրուածութիւնը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր — Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Գալաթա, ... Ճամաճեան Համալսարանի թիւ 108, Նոր խան, Մասիսի գրասենեակ։
Ճամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Հրատարակուած նամակ, յօդուած, ետ չեն դարձուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 29 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Պիսմարք իշխանին Վիեննայի մէջ Օսմանեան դեսպան Լատհէմ փաշային հետ ըրած տեսակցութեան վրայ քանի մը տեսակ պատմութիւններ հրատարակեցան լրագրաց մէջ և հերքուեցան, բայց անոնց ամենէն հաւանականը կը թուի Փօրէսբօնտանս Բօլիթիքի տուած տեղեկութիւնն։ Լատհէմ փաշան Բ. Դրան ղրկած տեղեկագրի մը մէջ կը ծանուցանէ եղեր թէ Պիսմարք իշխանը խնդութեամբ ընդուներ է իւր այն յայտարարութիւնը թէ Բ. Դուռը Պէրլինի դաշնագիրը փրկութեան վերջին միջոց մը կը համարի, և ըսեր է թէ ինք չ'կրնար անշուշտ յիշեալ դաշնագրին ամեն պարունակութեանց բարոյական պատասխանատուութիւնն իւր վրան առնուլ, քանզի պայմաններուն շատն Անգղիոյ և Ռուսիոյ միջև համաձայնութեամբ գրուած էին առանց կանխաւ միւս տէրութեանց հետ բանակցելու, բայց կը կարծէ թէ Պէրլինի դաշնագրին ճշդիւ գործադրութիւնն Եւրոպիոյ և Թուրքիոյ շահուց համաձայն է, և ասոր համար Գերմանիա պիտի ջանայ որ անոր պայմանները գործադրուին։

Պ. Պիսմարքի այս յայտարարութեան հակառակ, դաշնագրին շատ մը կարևոր կէտերն անգործադրելի կը մնան։ Ադրիանուպօլսոյ ընդհանուր կառավարիչ Րէուֆ փաշան Աղեքօ փաշային հեռագրաւ ծանուցեր է թէ Բ. Դուռն որոշած է իսլամ դաղթականներն առ այժմ իրենց տեղերը պահել և անոնց վերադարձն յետաձգել։ Ահաւասիկ Ռուսիոյ ազդարարութեանց վրայ կարևոր միջոց մ'եւս կը մնայ, և դաշնագրին Պալքաններն զօրք ղրկելու տրամադրութիւնը չ'գործադրիր։ Այս տարի ձմեռը մօտեցաւ և Օսմանեան զօրաց Պալքաններն երթալու յարմար ժամանակն արդէն անցած է։ Դաշնագրին միւս տրամադրութիւններէն Հելլենական խնդիրը դեռ բանակցութեան ներքև է, իսկ բարենորոգմանց գալով՝ տակաւին ըստ արժանւոյն չ'գործադրեցան։ Տէրութեանց մէջև խաղաղութիւնն ապահոված է և ըստ Գայզիւսի քաղաքագէտի մը յայտարարութեան, այսուհետև պիտի միաբանին եղեր Թուրքիոյ բարենորոգմանց վրայ հսկելու։ Այս լուրն ստոյգ կը թուի. Պ. Վատինկթօն Տիէբի մէջ լորտ Սալիսպըրիի հետ տեսակցեցաւ, և ասոր արդիւնքն եղած էր ոչ միայն Եգիպտական և Հելլենական խնդրոց վրայ համաձայնութիւն, այլ և Թուրքիոյ բարենորոգմանց նկատմամբ միաբանութիւն մը։ Ասոնց ամենէն գլխաւորը կրնայ համարուիլ ելմտականը։ Պ. Վատինկթօն ելմտական բարենորոգմանց ծրագիր մը պատրաստած և ներկայած էր, որով փոխատուութեան միջոցաւ նիւթական օգնութիւն ևս կը մատուցանէր Բ. Դրան. բայց Թուրք լրագրերն այնպէս կը համարէին թէ այս ծրագիրն, որ ելեւմտից վրայ Եւրոպական հսկողութիւն մը կը հաստատէ, Բ. Դրան անկախութեան կը դպչի։ Պ. Վատինկթօնի ծրագրին վրայ նոր լուր մը չ'կայ, և ներելի է կարծել թէ թուղթերու արկղին մէջ ինկած է արդէն։ Իսկ միւս բարենորոգմանց վիճակն արդէն յայտնի է. ելմտական անձկութիւնն հին բարենորոգումներն ու կարգերն ալ դրեթէ բաւական անհետացուցած է։ Կը մնայ տեսնել թէ այս վիճակին ե՞րբ և ի՞նչպէս վախճան կրնայ տրուիլ. բայց այս խնդիրն 'ի մօտոյ չ'կրնար լուծուիլ և ամեն բան կը ցուցնէ թէ տագնապը մնայուն կերպարանք մը պիտի առնու։

Քաղաքական խնդիրներ, ելմտական տագնապ, և ասոր հետևանքն եղած անբարեկարգ վիճակ մը. — այս է դժբաղդաբար Թուրքիոյ բաղդը։ Պէտք է ուրեմն որ Թուրքիոյ ժողովուրդք իրաց ճիշդ վիճակը միանգամ ընդ միշտ աչքի առջև ունենալով, իրենք ևս ջանան յառաջդիմութեան և փրկութեան միջոցներ ձեռք բերել, որք շատ անգամ միայն բարձրէն չ'են սպասիր, այլ և վարէն, այն է ժողովրդական կարգերէն։ Հելլենական խնդիրը կարգադրուելէ ետև, չեմք սխալիր եթէ ըսեմք թէ Թուրքիոյ քրիստոնէից կարևորագոյն տարր Հայերը կը մնան։ Յոյները կէս դարէ 'ի վեր անկախ թագաւորութիւն մը հաստատած են շնորհիւ Եւրոպիոյ, և այս անգամ՝ դարձեալ անոր պաշտպանութեամբ սահմանաց կարևոր ընդարձակութիւն մը պիտի ստանան։ Նոյն իսկ Թուրքիոյ մէջ բնակեալ Յոյներէն հազարաւորներ Հելլենական հպատակ եղած են, եւ այսպէս ուղղակի կը մասնակցին ազգային անկախութեան։ Պուլղարք մասամբ իւրք դրեթէ անկախ և մասամբ ինքնօրէն եղան։ Մնացեալ Քրիստոնէից մեծագոյն մասը Հայք կը կազմեն, որք դեռ Պզտանական համակրութեան և շնորհաց միայն առարկայ են, և տակաւին շատ ետ մնացած են՝ թէ՛ ուսմանց, թէ՛ վաճառականութեան և թէ՛ հարստութեան կողմէ։ Բայց հարկ չկայ ըսելու թէ ապագային աշխատող և քաղաքակիրթ տարր մ'է, և եթէ ասոր համար պէտք եղած ջանքերը չը պակսին, բարենորոգմանց գործադրութեան համար կարևոր քայլ մ'առնուած կը լինի։ Ուստի կը յիշեցնենք թէ պաշտօնական բարենորոգմանց անգործադրութիւնը վհատութեան պատճառ մը չ'կրնար լինիլ ուշիմ և աշխատասէր ժողովրդեան մը։

* * *

Ռուսական Գոլոս լրագիրը Թուրքիոյ գործոց և Հայկական խնդրոյն վրայ հետևեալ նամակն հրատարակած է, որոյ թարգմանութիւնը Տփխիսի Մշակ լրագրէն կառնումք։

"Վերջին պատերազմից յետոյ Բ. Դուռը երբէք այնպիսի դժուարութիւնների չէ պատահել, ինչպէս այժմ։ Յունաց դժբաղդ հարցին, որ այդքան վտանգաւոր է Թուրքիայի համար, աւելացաւ Քիւրդիստանի ապստամբութիւնը, որ տեղ Քիւրդերի խումբերը զէնքը ձեռքին ապստամբել են կառավարութեան դէմ։ Այս հանգամանքը աւելի մեծ նշանակութիւն է ստանում, եթէ 'ի նկատի առնեմք, որ նա կապուած է Հայոց խնդրի հետ, որ այդքան զբաղեցնում է պետութիւնների ուշադրութիւնը։ Քիւրդիստանի ապստամբութիւնը կարող է խլել Թուրքիայից Հայաստանը, եթէ կառավարութիւնը չկարողացաւ պաշտպանել այդ երկիրը վայրենի քիւրդերի յարձակմունքներից։ Եւրոպական մամուլը, որ գրեթէ վերջացրել է իր գործերը Արևելեան Ռումելիայում, հրաման ստացաւ Բէրլինի դաշնագրի 23 և 64 յօդուածների համեմատ մի կազմական կանոնադրութիւն պատրաստել Հայաստանի համար։ Ուրեմն կարելի է նախագուշակել, որ Եւրոպան Հայաստանին ինքնավարական կազմակերպութիւն կը տայ, որ աւելի Արևելեան Ռումելիայի կազմակերպութեանը կը նմանի, քան թէ Կրետ կղզու. իսկ այս հանգամանքի հետևանքը, Հայաստանի, Քրիստոնէութեան Ասիական այդ ներգուլի, անկախութիւնը կը լինի։ Ուրեմն վաղ թէ ուշ, ինչպէս ես գրել եմ, Թուրքիայի մի նոր բաժանումն անպատճառ կը կատարուի։

Ճշմարիտ է Բ. Դուռը հրամայել է Երզրումի գլխաւոր հրամանատար Իսմայիլ փաշային ճնշել ապստամբութիւնը, բայց այս փաշան Քիւրդ է, հետևապէս նրա օգնութեան և հաւատարմութեան վրա չէ կարելի վստահ լինիլ. և միևնոյն ժամանակ շատ դժուար է սպասել Թիւրքաց զօրքերին, որ նոքա պատերազմեն իրանց հաւատակից քիւրդերի դէմ։ Այս բոլոր ասածներից երևում է, որ ապստամբութիւնը հեշտ չէ յաջողուի ճնշել։ Ես մինչև անգամ լսել եմ, Բ. Դուռը յետաձգել է Իսմայիլ փաշայի զինուորական շարժումը կամ այն պատճառով, որ փաշան բաւական ուժեր չունի, կամ թէ այդ ուժերը հաստատ չեն։ Ցիշեալ։ շարժումն վաղուց նախատեսված էր և քրիստոնեաները նրա համար պատրաստվել էին։ Հայերը այժմ զինուորված են։ Նոքա իրանց զէնքերը գնել են Մախսուր փաշայի փախստական Թիւրք զինուորներից։ Շատ հաւանական է, որ իրանք Հայերը կը պատերազմեն, եթէ Թիւրքաց զօրքերը չեն կարողանալ զսպել վայրենի Քիւրդերին։ Այս գործը անխուսելի է։ Այդպիսով Բերլինի դաշնագրին 64 յօդուածի հիման վրայ Եւրոպան ստիպված կը լինի խառնըվիլ գործի մէջ. իսկ Ռուսաստան՝ իբրև ամենամօտ սահմանակից պետութիւն՝ այդ անցքերի կատարվելու ժամանակ նշանաւոր դեր կը խաղայ։ Այս դէպքում՝ Թիւրքիայի քաղաքական իշխանութիւնը Եւրոպայից Ասիա կը տեղափոխվի։

ՊԻՒՏՃԷ

Ինչպէս անկէ առաջ ծանուցուած էր, ելմտական բարենորոգմանց յանձնախումբը տէրութեան 1879-1880 տարւոյ Պիւտճէն շինեց և Նախարարաց խորհրդին ներկայացուց, որ դայն մեծապէս բարեփոխելէ ետև, կառավարական այլ և այլ պաշտօնատանց հաղորդեց, որպէս զի իրենց մասնաւոր Պիւտճէն անոր վրայ հիմնեն։ Իսկ ընդհանուր Պիւտճէին վերջնական խմբագրութեան համար ելմտական պաշտօնատան մէջ մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, որուն աշխատութեան արդիւնքն 'ի ստորև համառօտած եմք։

Սովորական եկամտից ընդհանուր գումարը 1,482,582,000 դրուշ հաշուած է, իսկ սովորական ծախուց ընդհանուր գումարը 1,581,852,841 դրուշ։ Որով պիւտճէին պակասը 153 միլիոն 270,811 դրուշ հաշուած է։

Ծախուց Պիւտճէին գլխաւոր կէտերն հետևեալներն են։

Արտաքին փոխառութեանց տոկոսներուն և գլխաւորներուն համար 82,074,003 դրուշ որոշուած է, որ միայն 1854 1876 և 1877 տարիներու փոխառութեանց յատկացեալ է։

Խաժամք Ջէպխանէի (Օսմ. Պօնս.) համար 12,828,422 դրուշ. սովորական Մէհէմմէտաւ, Մուզաֆֆէրեան, Թիմար և Զիամէթի համար 50,149,324 դրուշ. որոց գումարներուն տոկոսին համար 6,996,602 դրուշ. բանի փոխառութեան տոկոսին և գլխաւորին համար 13,000,000 դրուշ։

Վէհ. Սուլթանին անձնական ծախուց և կայսերական ընտանեաց թոշակներուն համար 108,640,500 դրուշ. վագըֆներու համար 10,000,000 » Մեքքէի և Մէտինէի համար 48,498,803 »

Բարենորոգմանց յանձնախումբը 12,500,000 ղրուշ յատկացուցած էր ծերակուտի և երեսփոխանաց ժողովներուն համար։ Բայց Պիւտճէի յանձնախումբը նկատելով որ երեսփոխանաց ժողովոյ գումարումն այս տարի ևս պիտի յետաձգի, միայն ծերակուտի համար 3,150,000 ղրուշ որոշեց։

Ելևմտից նախարարութեան համար 41,000,000 ղրուշ.

Ներքին գործոց նախարարութեան համար 71,449,867 ղրուշ.

Դատական նախարարութեան համար 21,083,330 ղրուշ որոշուած էր, բայց յետոյ, դատական վերջին բարենորոգմանց վրայ, 40,242,240 ղրշ. որոշուեցաւ, որոյ մէկ մասը դատական նոր սահմանին հաստատութեան պիտի վճարուի։

Արտաքին գործոց նախարարութեան համար 13,000,000 ղրուշ որոշուեցաւ։

Սպարապետի դրան համար 350,000,000 վերակազմութեան թնդանօթարանի համար 96,000,000 և ծովային նախարարութեան համար 64,000,000 ղրուշ որոշուած է։

Հասարակային կրթութեան նախարարութեան համար 11,150,000 ղրշ. որոշուեցաւ՝ երկրին ելմտական վիճակին աւելի գումար մը յատկացընել չներելուն պատճառաւ։

Հասարակային շինութեանց նախարարութեան համար 3,750,000 ղրշ որոշուեցաւ՝ տարւոյն արդէն մեծ մասն անցած լինելով, որ առաջադրեալ աշխատութեանց կատարումն անհնար կ'ընէ։

Առևտրական նախարարութեան համար 2,000,000 ղրշ որոշուեցաւ։

Ոստիկանութեան համար 156,716,900 ղրուշ որոշուեցաւ՝ թէ՛ մայրաքաղաքիս մէջ և թէ գաւառները նոր ոստիկանութիւնը կազմելու համար պէտք եղած ծախքերն ալ մէջը լինելով։

Անուղղակի տրոց վարչութեան համար 45,000,000 ղրշ. Տէֆթէրի խաքանիի համար 6,000,000. Հանքաց և անտառաց վարչութեան համար 42,000,000, Թղթատարութեանց և հեռագրատանց համար 30,000,000. առողջապահական վարչութեան համար 7,000,169 ղրշ որոշուեցաւ։

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 10 Հոկտ.

Լոնտրայի լրագիրը կը ծանուցանեն թէ Իռլանտայի մէջ երկրագործաց կողմանէ վերստին գործուած ծայրայեղութեանց վրայ, երկու փաշտ հետևակազօր և երկու գումարտակ հեծելազօր ղրկուած են Իռլանտա։ Նախարարական Սթէնտըրտ լրագիրը կըսէ թէ կառավարութիւնն Իռլանտայի մէջ բարեկարգութիւնը պահպանել որոշած է։

Շուվալօֆ կոմսը Լոնտրա վերադարձաւ։

Թայմզ կը ծանուցանէ թէ Պիզմարք իշխանին Անտրաշի կոմսին հետ Վիէննա ըրած բանակցութեանց գլխաւոր առարկայն՝ Ռուսիան Պէռլինի դաշնագրին ցուցած սահմանաց մէջ պահելու համար միջոց մը գտնել էր։

Պէռլին 10 Հոկտ.

Պիզմարք իշխանը Վարձինի ագարակը գնաց։

Պուքրէշ 10 Հոկտ.

Երկու հարիւր Մահմետական ընտանիք Օսմանեան դեսպանէն անցագիր խնդրեցին Տօպրուճան թողլով Թուրքիա գաղթելու համար և յայտարարեցին թէ այս գաղթականութեան բոլոր ծախքն իրենց վրայ առած են։

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Սիմլա, 10 Հոկտ.

Քեապիլի վրայ քալող Անգղիական բանակէն եկած վերջին լուրերն հեռաւորներն են.

Կօու դնդապետը կը շարունակէ յառաջ խաղալ. Փօրքիւթայի վրայ յարձակում ըրած է։

Հիւկ զօրավարը Իշլաթ-իւլ-Շաղլոյն 14 մղոն անդին կանգ առաւ, ուրովհետև անկից անդին ուտեստ չէր գտնուեր։

Սեպտ 27 թուականաւ Հէրաթէն եկած նամակներ կ'ըսեն թէ Հէրաթի մէջ (որ Իսմայիլ խանի դէմ ապստամբած էր,) խաղաղութիւն կը տիրէ։

Լոնտրա, 10 Հոկտ.

Դաշիրլէյն Սթէնտըրտ կը հաստատէ թէ նախարարաց խորհրդոյ նախագահ Բիոզ փաշան, որ միանգամայն ելևմտից նախարար է, յայտարարեր է թէ միացեալ պարտուց կարօնները վճարումը Նոյ. 1ին տեղի պիտի ունենայ. բայց այս վճարումը ներկայ հասութից համեմատութեամբ պիտի լինի։

Սիմլա, 10 Հոկտ.

Ռօպէրթս զօրավարն Հոկտ. 9ին Քեապիլի առջև հասաւ։

Աֆղանք յետս կը նահանջեն Պալիան-Քօհէսթանի ճամբով, և 78 թնդանօթ թողած են Անգղիացւոց։

Պէյքըր և Մաք-Ֆէրսէն զօրավարները բարձունքէն իջնող Աֆղանաց վրայ յարձակեցան մեծ զօրութեամբ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. Դուռը Սելանիկի ամրութիւնները վերականգնելու և աւելի զօրացընելու որոշում ըրաւ։

—

Վսեմ. Աբրահամ փաշան Եգիպտոսի գործակատարութեան պաշտօնէն հրաժարական տուաւ։ Գահիրէէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Խտիվը խորին ցաւ յայտնելով ընդուներ է անոր հրաժարականը։

Վաղըթի խօսքին նայելով, Վսեմ. Աբրահամ փաշան հինգ տասն օրէն Եւրոպա պիտի ուղևորի։

—

Քաղաքային պաշտօնատարաց համադասեան Թոշակի մնտուկին անօրէն խորհուրդն, որ ամեն պաշտօնատանց կողմանէ ղրկուած պատուիրակներէ կը բաղկանայ, իրեն նախագահ ընտրեց ծերակուտի անդամ Սերվիչէն էֆէնտին։ Արտաքին գործոց նախարարութեան կողմանէ Խըտըրեան Գրիգոր էֆէնտին և Հասարակային կրթութեան նախարարութեան կողմանէ Սարրաֆեան Ցարութիւն էֆէնտին անդամ են այս խորհրդին։

—

Ահմէտ էֆէնտի անուն թիւրք Սօֆթա մը Ամերիկացի միսիօնարաց կողմանէ չարաթը հինգ ոսկի վարձ տանելով կրօնական գրքեր թուրքերէնի թարգմանած լինելուն պատճառաւ անցեալ շաբթու ձերբակալուեցաւ, և Թուրք լրագրաց խօսքին նայելով, Շէյխ-իւլ-Իսլամի դրան կողմանէ՝ ըստ ոմանց մահուան՝ և ըստ ոմանց տասն և հինգ տարի շղթայակապ աշխատութեան դատապարտուեր է։

—

Անցեալ շաբթու մէջ, Հօրնպի ծովակալին հրամանատարութեան ներքև գտնուող Անգղիական նաւատորմն Հուրլաէն Կիպրոս գնացած ժամանակ, ծովակալին տուած մէկ հրամանն Աչքլէս զրահաւորն ուշ կատարելուն պատճառաւ, այս վերջինն Ալէքսանդրա զրահաւորին զարնուեցաւ, և անոր ետևի կողմը քիչ մը վնասեց։

—

Պ. Համսօն Բ. Դրան ծրագիր մը ներկայեց Հայտար փաշայի երկաթուղւոյ գիծը մինչև Եսկի Շէհիր և ի հարկին մինչև Գօնիա երկարելու համար։ Նախարարաց խորհուրդն այս ծրագիրը քննեց և պէտք եղած բանակցութիւններն ընելու գործը Հասարակային շինութեանց նախարարութեան յանձնեց։

—

Մաքսատան պաշտօնատարներէն չորս հոգի վաճառականաց աւանդներէն մեծ գումարներ ըրած լինելու յանցանօք հինգ տարի Միտիլլի կղզին բերդարգելութեան դատապարտեցան։ Այս դատապարտեալոց երկուքը Թուրք և մին Թերճէման Յովհաննէս էֆէնտի անունով հայ մ'է։

—

Այս առաւօտ ախս բեռնաւորեալ շէքտիրմէ մը Հարաւային հովէն մղուելով, Եէնի գաւուի եզերքը ցամաք ինկաւ և ջախջախուեցաւ,

—

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈ

ԷՕՀԱՄԸ ՈՍԿՈՒՈՅ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ		12,16
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12,16
Կէս օրին		12,11
Ռումէլիի երկաթուղի	Փր.	44
Թղթադրամ	մր.	775
Գինձ	.	529

ԱԶԴԱՑԻՆ.

Խառն ժողովս իւր վերջին նստին մէջ Արժ. Պարթև Սահակ վարդապետն Ամասիոյ Վանուց վանահայր անուանեց։

—

Կը լսենք թէ Խառն ժողովս ամուսնական խնդրոց վերաբերեալ օրինաց ծրագրի մը խմբագրութիւնը յանձներ է դատաստանական խորհրդին՝ մինչև երկուամիս ներկայելու պայմանաւ։

—

Ցայտնի է ընթերցողաց թէ ասկէ մէկ երկու ամիս յառաջ Բերայի օրիորդ մը Մասիսի միջոցաւ առաջարկութիւն մ'ըրած էր ձեռագործներու վիճակահանութիւն մը կատարելու ի նպաստ Կիլիկեան ընկերութեան։

Գոհութեամբ կը լսենք թէ 40ի չափ Տիկնայք և Օրիորդք մասնակցած են ցարդ այս ազգօգուտ ձեռնարկին և թէ վիճակահանութիւնը դեկտ. ամսոյ սկիզբը տեղի պիտի ունենայ։

—

Կը լսենք թէ կրօնական ժողովը Պէշիկթաշի Տ. Մատթէոս անուն իւր քահանայն առժամանակեայ կերպիւ քահանայագործութենէ դադարեցուցեր է, մէկ մէկէ հեռի տարբեր երկու ամուսնոյ միայն (կնոջ) տարրադրութիւնը կեղծելով գիր մը շինած լինելուն համար, որով կինը կը յայտարարէ եղեր թէ իւր ամուսնոյն երեսը տեսնել չուզելով՝ ազատ կը թողու զայն ուրիշի մը հետ ամուսնանալու. այրն ալ այս արտօնութենէն օգուտ քաղելով դադաղադրալ ուրիշի մը հետ պսակուեր է։

Այս խարդախութիւնն յիշեալ Տ. Մատթէոս անուն քահանային առաջին ճարտարութիւնը չէ, ասկէ առաջ ալ ուրիշ տեսակ տեսակ կեղծ գործերու մէջ գտնուած է՝ ի նախատինս քահանայական աստիճանին. այնպէս որ եթէ կրօնական ժողովն հիմնական քննութեան մը ձեռնարկէ, և այդ անարժան քահանային ամեն ըրածներն իմանայ, ոչ թէ առժամանակեայ դադարման՝ այլ իսպառ կարգալուծութեան կը դատապարտէ զայն։

—

Զարշամպայէն սեպտ 7 թուով մեզ ուղղեալ նամակ մը կը ծանուցանէ թէ տեղւոյն Հայ բնակիչներէն քանի չափ ընտանիք Չէրքէզաց և Աճառայոց ապստամբութիւններուն և տեղական պաշտօնատարաց հարստահարութիւններուն չկրնալով դիմանալ, Ռուսիա գաղթելու համար ճամբայ ելեր են, բայց տեղական իշխանութեան կողմէ հինգ վեց ատեկան անոնց ետևէն համնելով ետ դարձուցեր և ամենը մէկէն բանտարկեր են, այր կին տղայ ևս։ Գեր. Առաջնորդը փութացեր՝ կանայքն ու տղայքն ազատեր է, իսկ այրերը բանտարկեալ մնալով քննութեան ենթարկուեր են։

—

Տփխիսի Մեղու Հայաստանի լրագրին մէջ հետևեալը կը կարդամք.

Ամսոյս 19ին կէս գիշերին Յովհաննէս Դաւթեան Լազարեանց հանգուցեալ զօրավարի (գեներալ ադիւտանդ) մարմինը շոգենաւով Չեքուչարից բերին Բագու։ Տեղիս Հայ հոգևորական դասը մեծ փառքով և հանդիսով 20ին ընդունեց հանգուցեալի դիակը։ Մարդկանց բազմութիւնը անչափ էր։ Հայ հասարակութիւնը արտասուքով և մեծ յարգանքով պաշտում էր համարեա թէ զօրավարի դագաղը։ Թէև թւով 24 զինուորներ, բացի կատուրված զօրքից և տարճանուորներից, որդէն պատրաստ կանգնած էին չափազանց ծանր դագաղը բարձրացնելու և եկեղեցի տանելու համար, բայց Հայ երիտասարդներն արծուի պէս մօտեցան և իրանք ուսով տարին մինչև Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուր միւս օր 21ին պէտք էր պատարագ մատուցվէր։ Նախօրեան 9 ժամին պատարագը սկսուեցաւ և վերջացաւ 12 ժամին։ Պատարագիչ էր բարեկարգիչ Թ. ատադ. քահանայն։ Հանդէսը փառաւոր էր և գեղեցիկ։ Վերջում պատարագիչ քահանայն մի փոքրիկ ճառով յայտնեց իւր սրտառուչ ցաւակցութիւնը դէպի հանգուցեալը, որին հետևեց և Խորէն քահանայ Միրզաբէգեանցը մի համառօտ սրտաշարժ ճառով. սորանից յետոյ և մի ուրիշ քահանայ մի բաւական երկարատև ճառով։ Երկու սեռի բազմութիւնն էս այնքան շատ էր, որ եկեղեցում ասեղ գցելու տեղ չէր ընկնիլ. նոյնպէս եկեղեցուց դուրս։ Միշտ ոստիկանութիւնը հսկում էր ամբոխին. եթէ ոչ՝ շատերը կը խեղդվէին բազմութեան ոտների տակ։ Դագաղը եկեղեցուց դուրս տանելու ժամանակ, թէ և պատրաստ էին զինուորներ, բայց դարձեալ Հայ երիտասարդները բարձրացրին իրեանց ուսերի վերայ. Հոգևորական դասով, խուռն բազմութեամբ տարան քաղաքից դուրս բաւական հեռի, ուր պատրաստ էր փոշտային սայլը, որ պիտի տանէր հանգուցեալին Թիֆլիս։ Այսպէս, մի չորս ամիս դորանից յառաջ, որ ուրախութեամբ և մեծ հանդէսով ընդունեց Բագուի Հայ հասարակութիւնը իւրեանց սիրելի և պաշտելի հայ զօրապետին, այսօր սուգով և արտասուքով յուղարկաւոր եղաւ նորան։

Նոյն քաղաքի Մշակ լրագրին մէջ ալ հետևեալը կը կարդամք.

Կովկաս լրագիրը հաղորդում է որ այս օրերս կատարվեցաւ Ս. Պետերբուրգի Հայոց եկեղեցում հանգուցեալ գեներալ Լազարեւի յիշատակին հոգեհանգիստ, որին ներկայ էր բազմաթիւ թէ՛ Հայ և թէ Ռուս հասարակութեան և նոյնպէս Ս. Պետերբուրգի գեներալ նահանգապետ Կուրկօ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ

ՆԱՄԱԿ Ի ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԷ

18 սեպտ. 1879

. . . Խմբագրապետ Մասիս օրաթերթի.

Այս երկու ամսից աւելի է, որ ես Ձեզ թղթակցութիւն չեմ գրել, մինչև անգամ բարեկամներիս նամակները մնացել էին առանց պատասխանի . . . . փոքր էր մնացել— որ միւս աշխարհն էի գնում։ Ամառը, որ շատ սաստիկ շոգեր էր, հիւանդացայ և բժիշկներն էլ քաղաքագէտների նման դուրս չհանելով, արգելել էին ինձ մինչև ան-

գամ բարձր խօսելը . . . ո՛ւր մնաց գրքեր—լրագիրներ կարդալը և նամակներ գրելը . . . աՀա՛ երկու ամիս այս տեսակ կացութեան մէջն էի ։ Երևի ինձ վիճակուած է աչքերըս չփակել յաւիտենապէս, մինչև չը տեսնեմ Հայ ազգը բաղդաւոր դրութեան մէջ . . . . . ։ Եթէ ո՛չ, եթէ իմ բարի Հրեշտակը ձեռքս բռնած տարել էր միւս աշխարհը, պէտք էր որ Տէրը ներկայանալով խիստ և սաստիկ կերպով գանգատ-վէի ո՛չ թէ միայն այն անիրաւութեանց համար որք կատարվում են խեղճ Հայոց ազգի գլխին, այլ թէ պէտք էր իմ գանգատներս սկսէի, նոյն իսկ մեր Հայ ազգից, որ շատ թոյլ է գործում, մանաւանդ Թուրքիայի Հայերի վերայ պէտք եղել էր իմ գանգատս ։ Թուրքիայի Հայը շատ գանդաղ և սպասողական դրութիւն է բռնել Հայ ազգի յառաջադիմութեան գործում, — այն ինչ Հարկաւոր էր անյապաղ և ազգու միջոցները ձեռք առած խառնուել Հայ ազգի ընդհանուր զարգացման և ինքնակառավարական գործում ։ Եթէ Թուրքիայի Հայու հետ խօսիս և նորան խօսացնես, կը տեսնես, որ նա Հարիւր ու մի բարի ցանկութիւններ ունէ անելու Հայ ազգի օգտին. այս բանն էլ պէտք է, այն էլ սկսելու է, երրորդ և չորրորդ գործերն էլ կը փափաքէր շուտով անելու.—մի խօսքով բոլոր իւր կարողութիւնը, ոյժը զօրութիւնը և մինչև անգամ սեփական կեանքը խնայելու չէր իւր սիրելի ազգին համար . . . բայց այդ բոլորը լոկ ցանկութիւն է մնում, գանդաղ է քայլում . . . իսկ ժամանակը իւր առաջ է սահում . . . ։

Պէտք է գանգատուէի Տիրոջը Ձեր Տաճիկ կառավարութիւնից որ իւր օգուտը չէ հասկանում. փոխանակ իւր վէրքերը առողջացնելու, ընդհակառակը իւր ձեռքով և խելքով չառաջացնէ՛ նոցա թիւը։ Պէտք է պարզապէս հասկանայ Ձեր կառավարութիւնը, որ իւր յոյսը միմիայն իւր Հպատակաց վերայ պէտք է դընէ և ոչ թէ աչքը այս կամ այն տէրութեան վերայ դնելով ու նոցա տալով տուած փախստութեանցը վերայ, որք միայն տանում են դէպ ի կորուստ. անցեալը և ներկայն գալու պարզ ու հաստատ ապացոյց է ։ փոխանակ Հեզութեամբ հաշտուելու այն ճակատագրին հետ որ իւրեան վիճակուեցաւ և Պէրլինի վեհաժողովը վճռեց, փոխանակ Ցունաց Հարցը խաղաղութեամբ վերջացնելու և այդպիսով արտաքին Հարցերին վերջ տալու և ներքին վերանորոգութիւններով պարապելու՝ Հիմնական բարենորոգութիւններ մտցնելով իւր տէրութեան մէջ, փոխանակ Հայերի իրաւացի պահանջը կատարելու՝ Հայաստանին ընդարձակ արտօնութիւն տալով և այդպիսով տարակերպունացման սկզբը դնելով, որ միակ իւր փրկութիւնն կլինի, աւելի դժուարացնում է և խառնում Ձեր կառավարութիւնը իւր գործերը ։ Ի՞նչ Հարկաւոր է բանը այն տեղ Հասցնել, որ ուրիշ տէրութիւններ պատճառ ունենան իւր գործերի մէջ խառնուելու, երբոր, ինքը կառավարութիւնը իւր Հաւատարիմ Հպատակների օգնութեամբ և նոցա սիրտը շահելով, իրեն բարեկամ ընելով, կարող էր իւր գործերը կարգի դընել առանց ընդարձակ արտօնութիւններ տալով . . . մի խօսքով իմ գանգատներին վերջ չէր լինելու Տիրոջ առաջ . . . ։

Բայց, աւա՛ղ, բարի Հրեշտակը փոխանակ ինձ իւր Հետ տանելու ։ տարաւ ժէնէրալ Յ. Լազարեվին, որոյ թաղման Հանդէսը կատարուեցաւ 27ն Օգոստոսի 1879 թըուականին ։ Այդ օրը ես ներկայ չէի Հանդիսին. բժիշկը արգելել էր ինձ անկողնից վեր կենալու, բայց ծանօթներիցս մինը պատմեց Հետևեալը։ Մեծ քանակութեամբ ժողովուրդը պատուեց Հանգուցելոյն, իւր սիրելի Հայ ժէնէրալի յուղարկաւորութիւնը ։ Բայց բարձրաստիճան անձինք շատ սակաւ են եղել . մանաւանդ չէ եղել այդ Հանդիսին մեր փոխարքան ։ Այդ պատճառ է դառել ժողովրդի մէջ տրտունջ և անբաւականութիւն յայտնելու ։ Ցանօթըս իւր անկանոն լսել է ժողովըրդից շատ դատողութիւններ, որոց մի քանիսը այս է. մի՞թէ Լազարեվը արժանի չէր որ փոխարքան արժանացնէր իւր ներկայութեամբ նորա թաղման Հանդէսը. այն Լազարեվի թաղման Հանդէսը, որը եթէ նա կարող չէր վերցրել, մեր փոխարքան ֆելդմարշալութեան և Ս. Գէորգայ Ա. աստիճանի շքանշանին չէր արժանանար. Ժողովուրդը ասելիս է եղել, թէ ով մեր բարի կայսրը այդբանը իմանայ, պէտք է որ շատ նեղանայ. թէ վերջապէս պարտական էր փոխարքան պատուավորել Հանդէսը իւր ներկայութեամբ, որովՀետև Լազարեվը նոյն Ս. Գէորգի խաչին էր արժանացել . . . ։ Այս և սորա նման բաներ ժողովուրդը շատ էր ասում . . . ։ Ես, իմ կողմից կաւելացնեմ՝ որ մեր Միքէլ դուքը ինքը շատ բարի է, որպէս մեր կայսերական ցեղի ընդհանուր յատկութիւն. բայց թո՛ղ գիտենայ որ իւր ներկայութիւնը այդպիսի Հանդէսներին՝ ժողովրդի սիրտը և Համակրութիւնը կը վաստակէր. երկրորդ՝ միւս ժէնէրալների սիրտն էլ կ'ուրախանար, տեսնելով յոր մահից յետոյ էլ տէրութեան ներկայացուցիչները գիտեն պատուել իւրեանց Հաւատարիմ ծառաներին և ո՛չ միայն այն ժամանակը երբ կենդանի են . . . ։

Ժէնէրալ Լազարեվի և Շոլկովնիկովի մահը ինձ Հետևեալ մտածողութեանց պատճառ եղաւ ։ Պէտք է ասել որ երկուսի մարմինները ամփոփուեցան Տփխիսի Հայոց մայր եկեղեցւոյ գաւթումը, բերուելով Հեռու Հեռու երկիրներից ։ Ի՞նչ կը նշանակէ այդ ։ Իւրեանց կենդանութեան ժամանակ բոլոր իւրեանց խելքը, ընդունակութիւնը, ոյժը, զօրութիւնը և վերջապէս կեանքը նուիրեցին Ռուսաց տէրութեանը. իսկ երբ մեռան, այլ ևս որպէս անպիտան գիակներ տէրութիւնը արուաւ մեզ Հայերիս և ասաց. «առացէ՛ք այն, ինչ որ ձերն է, ձեր եկեղեցուն կը պատկանի»։ Իսկ Հայոց ազգը ի՞նչ օգուտ ունեցաւ, ի՞նչ վաստակ . . . մինչև անգամ այն Հասարակ մխիթարութիւնն էլ չունեցաւ, որ փոխարքան ներկայ էր գտնուել այդ Հանդիսին . . . Աստուա՛ծ, Աստուա՛ծ, ինչո՞ւ աշխարքումս այսպէս անիրաւ բաներ են լինում . . . Երբ կը լինի որ բոլոր Հայերի ոյժը, զօրութիւնը՝ մտաւոր և ֆիզիքական՝ ՚ի գործ դրուի նոյն իսկ Հայ ազգի օգտին և ո՛չ օտարի փառքին և նոցա ազգի Համար . . . այն ժամանակը մեր ազգն էլ ուրիշ ազգերի նըման զօրեղ և քաջ, զարգացեալ և յառաջադէմ կը լինի . . . Հայե՛ր, Հասկացէ՛ք ասածներս և գիտցէ՛ք սիրով այդ բանին . . . Խալխան բաղդաւոր է այդ մասին ։ Մեր Հայերից նշանաւոր մինը՝ Եդիգարա, միւսները Լոնդոնում, Փարիզում, Պետերբուրգ, Կալկաթա, Թեհրանում

Լ

և չգիտեմ ո՛ր տեղ . . ։ Եթէ դոքա բոլորեքեանք եղել էին Հայաստանում, ո՛րքան պէտք է զօրեղ էր եղել նոյն իսկ Տաճկի կառավարութիւնը եթէ այդպիսի Հանճարաւոր շնորհքով և Հաւատարիմ նեցուկ էր ունեցել Հայ ազգի մէջ իւր Հպատակութեան ներքոյ, ՚ի եթէ միայն Հասկացել էր և օր մի առաջ ինքնակառավարութիւն տուել էր Հայ ազգին . . . քանի որ ժամանակը իր ձեռքն է . . . Որ չէ Հասկանում ձեր կառավարութիւնը, ես ո՞ր ջուրն ընկնիմ . . .

—Այժմ այդ տխուր մտածութիւններից դառնանք մեր տնային գործերին ։ Արդէն մեր թերթերից՝ Մշակից և Մեղուից՝ իմացած կը լինիք, թէ մշտական Հայկական թատրոնական խումբը սկսել է իւր ներկայացումները ։ Ներկայացման օրից մի քանի օր առաջ անկարելի է լինում մի տոմսակ գտնելը. մի շաբաթ առաջ բոլորը վաճառուած է լինում, . . . այսքան յաջողութիւն ունեցաւ մեր մշտական խումբը ՚ի շնորհս ձեր Պոլսոյ դերասանուհիների և մանաւանդ Պ. ԱԴԱՄԵԱՆԻ . . . ։ Բայց ինձ Համար ցաւալին այն է որ այդ խումբը չը կարողացաւ իւր ներկայացումները տալ Պ. Գ. Արծրունու նորակառուցած թատրոնում . . . ։ Մեր Մեծ. երիտասարդ Արծրունին, Մշակի խմբագիրը, ո՛րքան աշխատանք, եռանդ գործ դըրեց, որ վերջապէս դլուխ բերեց այդ բեմը, և ո՛րքան տաք ու ջերմ ցանկութիւն ունէր որ Հայկական թատրօնը Հիմք ստանայ իւր բեմի վըրայ. ո՛րքան նորա Համար բարոյական ուրախութիւն էր լինելու այդ. մինչև անգամ պատրաստ էր ձրի տալ բեմը . . . բայց որովՀետև Արծրունու թատրօնում երաժշտական խումբ չկար, և մեր ժողովուրդը սովոր է թատրօն գնալիս և երաժշտութիւն լսել. այդ պատճառով էլ գլուխ չեկաւ բանը . . . ներկայացումները լինում են ո՛չ Արծրունու թատրոնում . . . բայց ցանկալի է որ Պ. Արծրունին և կոմիտէտը սիրով աշխատէին, գո՛նէ գալ տարի այդ յաջողացնելու ։

Մեր քաղաքագլուխը, Տփխիսի քաղաքագլուխը՝ մի Հայ երիտասարդմարդ է, Պ. [illegible] անունով։ Երբ մշտական խումբը պէտք է տար իւր առաջին ներկայացումն, կոմիտէտից ուղարկուեցաւ նորան մի տոմսակ նախ որպէս քաղաքագլխի՝ ՚ի պատիւ նորա ունեցած պաշտօնին. երկրորդ որպէս Հայի և երրորդ նորա Համար որ նա միշտ գնումէ Ռուս ներկայացումներին ։ Պ. քաղաքագլուխը չէ ընդունում այդ պատիւը և տոմսակը յետ է ուղարկում։ Երկրորդ անգամ ինքը ցանկանում գնալ Հայոց ներկայացումն տեսնելու, իմանալով որ շատ լաւ յաջողութիւն ունէ ։ Մարդ է ուղարկում, տոմսակ չէ ճարում. ինքը կառք է նստում և թատրոն գնում. բայց առանց տոմսակ ճարելու դատարկ վերադառնում է տուն ։ Թո՛ղ գիտենայ մեր սիրելի քաղաքագլուխը, որ Հասարակական գործերուն Համակրելով՝ ժողովրդի Համակրութիւնը կը վաստակի ։

Ամսիս 9ին կիւրակի օրը առանձնորով Հրաւիրուած էին Տփխիսի Հայ գրագէտ անձինք Արծրունու թատրօնի դահլիճը ժողով կազմելու, ուր մի մանկավարժ՝ նախագահութեամբ մեծ. Ա. Յովհաննիսեանցի, խմբագրի «Փորձ» ամսագրի՝ կարդաց այն կանոնադրութիւնը, որ կազմել էին, և որոյ նպատակն է մի ընկերութիւն կազմել Հայերէն գրքեր տպագրելու ժողովրդին մտաւոր թէ՛ արժաղութեամբը և թէ՛ բովանդակութեամբը։ Սորա վերա միւս անգամ կը խօսիմ մանրամասնաբար. այժմ միայն այսքանս որ նախագահն այդ օրը շատ խիստ էր և այնքան ազատութիւն չէր տալիս վիճողներին, որքան քաղաքումէ այդ մասին իւր ամաթերթի մէջ ։

Բ———

ԱԶԴ

Գալաթասարայ—Սրահեան ընկերութեան երեսփոխանական ընտրութեան քուէհամարին շարունակութիւնը տեղի պիտի ունենայ վաղը կիւրակէ սեպտ. 30 ի կեդրոնական վարժարան Գալաթիոյ առաւօտեան ժամը ճիշդ 3ին ։

Կը խնդրուի Մեծ. անդամներէն որ բարեհաճին ներկայ գտնուիլ։

ՓԱՍՏԱԲԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԷՖԷՆՏԻ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

իւր գրասենեակը փոխադրած է Պաղչէ-Գաբու Բաղիմ—փաշա խանի թիւ 13 և 14 սենեակները, ուր կը ծանուցանէ ՚ի գիտութիւն յաճախորդաց ։ 9

ԻԼԱՆ

Նիզամիյէ Սէրաճխանէ անպարընտա մէվճուտ օլուպ շուրութը մազգալլէրէսիլէ ֆիրուխթ օլունահագը էվվէլճէ իլան օլունան էյլի սէքիզ գոլէմ քէօսէյէ վէ մէշին փարչա վէ գըրբընթըրալըրըն միւթէմէլ էչնայի սարաճիյէնին թէւրինի էվվէլը բուռնին իքինճի սալը կիւնիւ թէքրար միւզայէտէսի պիլ ինճրա գարարը գաթիսի վէրիլէճէյինտէն, իշթիրայէ թալիպ օլանլարըն նէվմի մէզքիւրտէ Ցարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի ։

28 իյուլ 1879 Պապը Սէրասքէրի

Նիզամ'յէ Նըլյիսէ անպարընտա մէվճուտ օլուպ շուրութը մաղարրէսիլէ ֆիրուխթ խոյլէճէկի էվվէլճէ իլան օլունան երիկլըմի իչ գոլէմ քէօհնէ էչէա իլէ իքի գոլէմ ամէրիքան վէ ապա վէ գապա նէֆէր չուհասը գըրըքընթըլըրընըն Թըշրինի էվվէլ բու մինին իւչիւնճիւ չէհարշէնպիհ կիւնիւ թէքրար միւզայէտեսի պիլ ինճրա գարարը գաթիսի վէրիլէճէյինտէն, իշթիրա իթմէկէ թալիպ օլանլարըն նէվմի մէզքիւրտէ Ցարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի ։

27 իյուլ 1879 Պապը Սէրասքէրի

ԳԸԶ ԳՈՒԼԷՍԻ

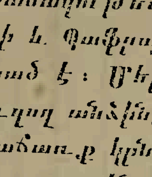

ԳՈՐԾԱՐԱՆ

[illegible]

Չիչէք Պազար Սուլթան Համամ փողոց թիւ 2

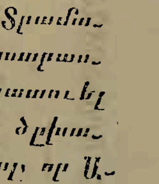

և մեծ մթերանոց ՚ի նոյն փողոց թիւ 4

Սոյն գործարանին անօրէնութիւնը, որ երկար ատեն ՚ի վեր ծխախոտի առևտրով կ'զբաղի, մեծ քանակութեամբ Նէնիճէի, Տրապիզոնի և Պաֆրայի ծխախոտ պատրաստած է ։ Մեր մթերանոցը պատուել ուզող անձինք, ինչպէս նաև ծխավաճառք կրնան ապահով ըլլալ որ Աշխարհին ուղղակի բերուած մեր ծխախոտներուն թէ՛ որակութենէն և թէ՛ գիներէն շատ գոհ պիտի ըլլան։

Մեր գործարանէն ելած ծխախոտները մայրաքաղաքիս ամէն վաճառատուներ կը գտնուին ։ Մեր մթերանոցը մանուոր յանձնարարութիւններ ալ կ'ընդունուի, ինչպէս նաև թղթակցութիւն Երոպայից և օտար պէտքեր տալու Հետ՝ խիստ չափաւոր գիներով ։

ՍԻՄՈՆ ԱԲԳԱՐ և ԸՆԿ.

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

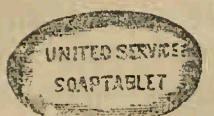

ՕՃԱՌ

Անուշահոտօճառ, մորթը կը կակուղցնէ ու լեղի ջուրով ալ կը փրփրի, տեսակը խիստ ազնիւ ու գինը շատ աժան է. կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

—

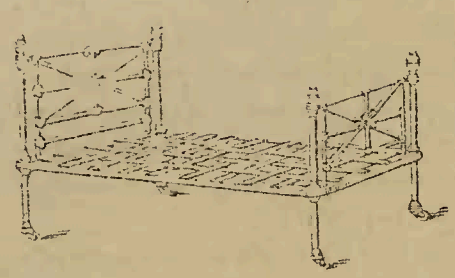

ԵՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Ազնիւ և հասարակ քարեօլաններ երկաթէ և արոյրէ, աժան գիներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

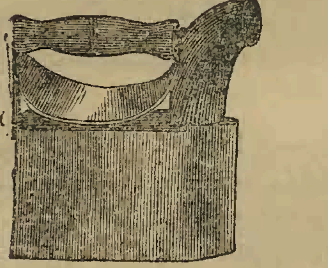

ԱՐԴՈՒԿ

Այս ձև իւթիւներուն ամենէն աղէկ տեսակը որուն մէջ կրակը չը մարիր և աղէկ կը գործէ, կը ծախուի Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան։

ՋՐՀԱՆ

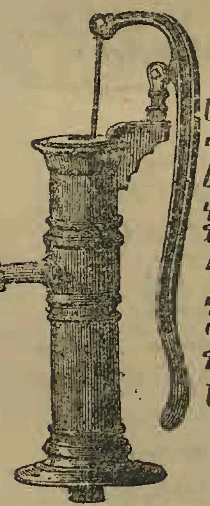

Ամերիկայի ջրհաններ մեծ և փոքր, երկաթէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհորներու և թէ խորունկ հորերու համար աժան գիներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻԹԻՒՃԵԱՆ

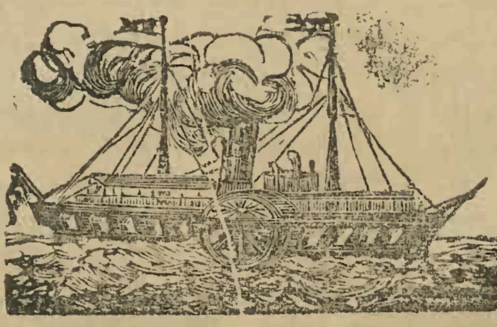

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1879 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 15 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 30

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

ժամ — Բոսֆորէն ելնող շոգենաւները

12 15 Արնաւուտքէօյէն, Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ.
12 Արնաւ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթ ։
12 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ ։
12 Պէյքօզ, Բաչադ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ.
12 45 Բ. և Ա. Գավագէն, Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Բաչադ. Բ. Փ. մաչ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլեր. Գուզկ. Գապաթաչ ։
1 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
2 15 Եէնիմահ. Մէզար. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Էմիրկ. Պօյաճ. Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
2 30 Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Բաչադ. Բ. Փ. մաչ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապ.
3 30 Եէնիմահ. Մէզար. Պէօյիւք. Թար. Եէնիք. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնվ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
4 30 Եէնիմահ. Մէզար. Պէօյիւքտ, Թար. Եէնիք. Էմիրկ, Պօյաճ. Բ. Հիսար, Արնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ.
3 30 Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Բաչադ. Բ. Փ. մաչ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթչ.
5 30 Եէնիմ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Բ. Հիսար, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկ ։
6 30 Եէնիմ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ, Եէնիք. Էմիրկ. Գանլ. Բ. Հիսար, Գանտ. Արնավ. Չէնկ. Պէյլ. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. Իւսկիւտար ։
7 30 Եէնիմահ. Մէզար. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Պօյաճ. Բ. Հիսար, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկ ։
8 15 Ա. և Բ. Գավագէն, Մէզար. Պէօյիւքտ. Թար, Պէյքօզ, Եէնիք. Էմիրկ. Բ. Հիսար, Արնավ Գուր. Օրթ. Պէշիկ ։
8 45 Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ. Բաչպ. Բ. Փաշա մաչ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ. Իւսկ.
9 45 Եէնիմահ. Մէզար. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Սթէն. Պօյաճ. Բ. Հիսար, Արնվ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ ։
10 30 Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Պօյաճ. Բ. Հիսար, Պէպէք, Արնավ. Օրթաք. Պէշիկ, Գապաթաչ։
11 Մէզրպ. Պէօյիւք. Թար. Եէնք. Էմիրկ. Վանիք. Արնավ. Օրթ. Պէշիկ.

Կամուրջէն ելնող շոգենաւները

1 15 Գապաթաչ, Իւսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Բ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմահ։
1 30 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Սթէն. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզրպ. Եէնիմ.
2 30 Գապաթ. Պէշիք. Օրթաք. Արնավ. Բ. Հիսար, Էմիրկ. Սթէնիա, Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ.
2 45 Իւսկ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բ. Փ. մաչ. Բաչ. Պէյքօզ, Պէօյիւք. Մէզ. Եէնիմահ.
3 30 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահ։
4 30 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկէն, Եէնիքէօյ, Թար. Պէօյիւքտ. Մէզար. Բ և Ա. Գավաք.
5 30 Գապաթաչ, Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Գանտ. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզար. Եէնիմահ.
6 15 Իւսկիւտար, Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ. Գանտ. Բ. Հիսար, Պօյաճ. Եէնիք. Թարպ. Պէօյիւք. Մէզար, Եէնիմահ ։
8 Պէշիկթաշ, Օրթք. Արնվ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ Մէզար. Եէնիմահ։
9 Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք, Մէզարպ ։
9 30 Գուզկունճ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչադ. Պէյքօզ, Պէօյիւքտէրէ Մէզրպ. Գավագներ ։
10 30 Գապաթաչ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչադ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ։
10 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Պօյաճ, Սթէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ ։
11 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէպէք, Բ. Հիսար, Էմիրկէն Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմահ ։
11 Գուզկունճ. Պէյլ. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչադ. Պէյքօզ։
11 30 Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնավ.
12 Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ.

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իւսկիւտարէն կամուրջ.		Կամուրջէն Իւսկիւտար.	
Ժամ	Ժամ	Ժամ	Ժամ
12	7	12 15	8
12 30	8 15	12 45	8 30
1	8 35 Պէշիկթաշ	1 15	9
1 25	9 15	1 40	9 30
2	9 35	2 15	9 50
2 30	10	2 45	10 10
2 55	10 25	3 10	10 35
3 30	10 45	3 45	11
4	11 5	4 15	11 20
4 30	11 25	4 40	11 40
5 5	11 40	5 15 Պշքթ.	11 50
5 45	12	6 10	12 5

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Իւսկիւտարէն կամուրջ.		Կամուրջէն Իւսկիւտար.	
Ժամ	Ժամ	Ժամ	Ժամ
			5 25 Պշքթ.
	5 25		6 25
12 30	6 35	12 30	8
1	8	1	8 45
1 30	8 40 Պէշիկթաշ	1 30	9 20
2	9 20	2	10
2 30	10	2 30	10 30
3 5	10 30	3 5	11 5
3 45	11	3 45	11 35
4 30	11 30	4 30	12 5
5	12	5	

ՓԱՐԻԶԻ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՀԱՆԴԷՍ 1878ի

—

ՃՕՐՃ ԲՐԱՅՍԻ
(George Price)

ՏԻԵԶԵՐԱՀՌՉԱԿ ԵՒ ԱՆԲԱՂԴԱՏԵԼԻ ԵՐԿԱԹԱՇԷՆ ԵՒ ՊՂՊԱՏԱՇԷՆ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԱՐԿՂԱՄՈՒՐՆԵՐ
(ՔՕՖՐ—ՖՕՐ)

Արկղամուրք և Բանալիներու աշխարհահռչակ Գլէվէլանտ գործարան
40 Տարիէ աւելի հաստատուած.

NEC PLUS ULTRA
Անսամնեալ
ԱՐԿՂԱՄՈՒՐ ԵՒ ԲԱՆԱԼԻՆԵՐ ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ

G

Գործարանադրոշմ

Կրակի և վառօղի դիմացող
Գողի անմատչ
Խարտոցի, ծակող և պատռող գործիքներու դէմ բացարձակապէս ապահով ։

Անգղիոյ արքունի Նաւարանի և Դրամատան ինչպէս նաև կառավարական բոլոր գործարաններու և յարկերու յատուկ շինուած ու մատակարարը ։
Ցասկապէս ոսկերչաց, դրամափոխներու և այլ մասնաւորաց համար շինուած արկղամուրներ ։

Այն գործարանին համբաւը աշխարհահռչակ է։ Մինչև ցայսօր եղածներուն վըրայ ամեն կերպով գերազանց լինելն անհամար վկայներով և բազմաթիւ մրցանակներով հաստատուած ։

Ճօրճ Բրայսի տրուած վկայականներէն հետևեալը յառաջ կը բերեմ, որպէս հաստատութեան գատողութեան թողլով ։

ՍՈՍԿԱԼԻ ՀՐԴԵՀ
Ի Ռիօ տը Ժանէյրօ

Տէր. — Իմ կալուածներս վերսախին հրոյ ճարակ եղան և դժբաղդաբար ապահոված չէի ոչ դոյքերս և ոչ ապրանքներս ։ Սակայն ձենէ գնած Արկղամուրս բացած ժամանակս տետրակներս և թղթերս ամբողջապէս անվնաս գտայ, որուն համար երախտապարտ եմ ձեզ։

Ձեր Արկղամուրին ճիշդ քովը ուրիշ մ'ալ կար, որն որ Պ. Քօյթի (Coates) գործարանէն ելած էր. այս վերջինին մէջ գտնուած տետրակներն և կարևոր թըղթերն ամենքն ալ այրած էին, մինչդեռ ձեր Արկղամուրն, որուն մէջ կը գտնուէր բացի տետրակներէ և թղթերէ 10 լիպրա (որ ընել է 3 1/2 օխայէն աւելի) վառօդ, զոր պահած էի հոն կառավարութեան հետ տեղի ունենալիք գործի մը իբր օրինակ ։

Հրդեհէն երկու օր վերջը երբ Բօլիսը բացաւ ձեր Արկղամուրը թէ վառօդը և թէ Արկղամուրին ներքին կողմը բոլորովին անվնաս գտաւ. Նա մանաւանդ վառօդը՝ որ ճիշդ միևնոյն վիճակի մէջ էր ինչ որ էր հրդեհէն առաջ ։

Ռիօ տը Ժանէյրօ · Ընդունեցէք եւ
8 ապրիլ 1863 (Ստորագրեալ) Վ. ՍՔԻՒԼԻ

Աւելի ընդարձակ տեղեկութեանց և վկայականներու վաւերացման համար, դիմել է դիմել առ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ Գլէվէլանտ գործարանին յատուկ գործակատարն Տաճկաստանի և Պուլղարիոյ համար, Աստ խան թիւ 9. և կամ առ Պ. Մ. ՊԱԼԵԱՆ, վաճառատան Աստ խան թիւ 1 ։